

זבחים יט

שווערד

1. "במקדש אבל לא במדינה"

- **רש"י:** כורך עליה גמי - בשעת עבודה שגנאי הוא שתראה שם מכתו ואע"ג דגמי מסי מכה וכל דבר שיש בו משום רפואה אסור משום שבות גזירה שמא ישחוק סמנים ה"מ במדינה אבל במקדש לא גזרו משום שבות:
- **שפת אמת** על זבחים דף יט/א: בגמ' כורך עלי' גמי. פירש"י משום דגנאי הוא. ולכאורה לא נראה הכי דא"כ למה נתיר לו גמי דמס' לכרוך דבר אחר. ותו דלכאורה נראה דאם אינו מתכוין לרפואה לא הוי אפ' שבות. ודוחק לומר דהוי פסיק רישא. **ולמה לא נפרש דבאמת לרפואתו מתכוין דאינו יכול לעשות עבודתו בלי הרפואה ולהכי שרי במקדש.** מיהו למאי דמסיק הגמ' דאיירי בשמאל א"כ ע"כ צריך לומר כפירש"י. אך רש"י עצמו פ' הקושיא דגמ' ותיפוק לי' משום חציצה ומשני בשמאל. קאי רק לר"י. וצ"ל כוונתו דעל המשנה גופא י"ל כיון דצריך לו לרפואתו לאו חציצה הוא. מיהו רש"י עצמו בעירובין פ' הקושיא דחציצה על גוף המשנה ע"ש אכן משמעות לשון הגמ' משמע כפירש"י כאן. וי"ל דהמשנה אפשר לפרש אפ' שלא בשעת עבודה התירו השבות במקדש משום שיתרפא לעשות אח"כ העבודה. רק למאי דמחלקי בין גמי וצילצול ור"י נמי קאמר משום דלא הוי יתור א"כ פ' המשנה בשעת עבודה. ולהכי מקשה ת"ל משום חציצה. שוב מצאתי שגם בתורת חיים כ"כ בעירובין ע"ש:
- **רמב"ם הלכות קרבן פסח פרק א הלכה טז:** חל ארבעה עשר להיות בשבת כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת, ורוחצין את העזרה בשבת שאין איסור שבות במקדש אפילו בדבר שאינו צורך עבודה איסור שבות במקדש היתר הוא.
- **כסף משנה הלכות קרבן פסח פרק א הלכה טז:** ומ"ש שאין איסור שבות במקדש אפילו בדבר שאינו צורך עבודה. שם בגמ' (דף ס"ה) אמרינן דר' נתן סבר שבות שאינה צריכה לא התירו ומשמע דחכמים פליגי עליה ופסק כוותיהו. ועוד דהא תנן בפרק תמיד נשחט שהכהנים היו עושים מעשה ומדיחים את העזרה בשבת ואע"ג דמסיים בה דשלא ברצון חכמים היה איכא למימר מאן חכמים ר' נתן וכיון דרבים פליגי עליה לית הלכתא כוותיה:
- **מהר"י קורקוס [שם]** שהסביר מטעם שהכהנים זריזין הם ולכן אין חשש שיעברו על מצוה מדאו'
- **שפת אמת מסכת ביצה** דף כ עמוד א: והנה בטו"א בחגיגה (ט"ז ב) הקשה אהא דאמר ר"י דמטעם שבות אסור לסמוך חדא הא אין שבות במקדש ועוד האר"י בפסחים (ס"ו ב) מקדיש אדם פסחו בשבת והגיגתו ביו"ט אע"ג דהוי שבות דאין מקדישין בשבת ויו"ט מ"מ כיון דקבוע לה זמן מותר ע"ש ולמה סמיכה אסרו ע"ש ולדידי לק"מ דהא דר"י מתיר להקדיש היינו מטעם דכשגזרו חז"ל אין מקדישין ביו"ט לא גזרו מיד על הקדש קרבן דזמנו בשבת ויו"ט משא"כ סמיכה דהשבות נכלל בהך דאין משתמשין בב"ח סמיכה ממילא הוא בכלל האיסור כנ"ל **והא דאין שבות במקדש נ"ל דסמיכה שאני הואיל ולכל מסור ואע"ג דסמיכה בעזרה מ"מ הואיל ומסור לבעל הקרבן י"ל דככה"ג יש שבות במקדש כנ"ל**

2. "בעי מר בר רב אשי יצא שערו בבגדו מהו"

- **שפת אמת על זבחים דף יט/א:** שם בגמ' יצא שערו בבגדו מהו שערו כגופו כו'. לפירש"י נראה דקאי באת"ל דגופו לא חייץ. והרמב"ם (בפ"י מה' כה"מ) לא פ' כן. דגופו נשאר בתיקו. ואת"ל פשיטותא הוא לדעת הרמב"ם. ופ' הכא דיצא שער לחוץ מן המלבוש ומיבעי אי שערו כגופו וצריך להיות גם השער תחת המלבוש ופסול או לאו כגופו וכשר. ...
- **ספר מקדש דוד - קדשים - סימן לו:א:** ... ובההיא זבחים (י"ט). דאיבעי לן יצא שערו בבגדו מהו כתב רש"י ז"ל יצא שערו מראשו למטה עד שנכנס בין כתונת לבשרו עכ"ל **ויש לעיין אם היה שערו ארוך כל כך א"כ תי"ל משום פרוע ראש וצ"ל נהי דפרוע ראש במיתה מ"מ איכא נפקותא לענין מיחל עבודה דפרוע ראש אינו מיחל עבודה ...**

3. הלכה?

- **רמב"ם** הלכות כלי המקדש פרק י הלכה ז: וצריך להזהר בשעה שלובש שלא יהיה אבק בין בגדו לבשרו ולא כינה אע"פ שהיא בחיים, ושלא תכנס הרוח בשעת העבודה בין בשרו לבגדו עד שיתרחק הבגד מעליו, ולא יכניס ידו תחת חלוקו לחיק, ולא יצא שערו מן הבגד, ולא יהיה בבגד נימא מדולדלת, ואם היה שם אחד מכל אלו עבודתו כשירה.
- **כסף משנה** הלכות כלי המקדש פרק י הלכה ז: ... ולא איפשיטו כל הני בעיי ולפיכך פסק בהם רבינו דלכתחלה להזהר ומיהו בדיעבד אין לנו כח לפסול העבודה בכך ולומר יביא קרבן אחר דאיכא למיחש שמביא חולין בעזרה ואין לומר יביא קרבן אחר ויתנה דמאחר שיש קרבנות דלא שייך בהם להתנות דהיינו חטאות ואשמות וקרבנות הצבור לא מפליג ביניהו
- **קרבן אורה** על מסכת זבחים דף יט/א: ופסק שם (הלכה ז) בכל הני דעבודה כשרה וכו' הכסף משנה דהא א"א להביא אחר משום חולין בעזרה ומ"מ צ"ע א"כ הוי ליה לפרש דהבשר אסור לאכול דילמא זבח פסול הוא ועוד דבמחוסר כפרה דלא הותר בקדשים עד אחר כפרה מאי איכא למימר.
- **ספר מקדש דוד** - קדשים - סימן לו:א: ... ובזבחים שם איבעי לן ... ולא אפשיטו והרמב"ם ז"ל בפ"י מהל' כלי המקדש ה"ז כתב בכל הנך כיון דלא אפשיטו דלכתחילה צריך ליהזר מזה אבל אם עבד עבודתו כשרה וכתב שם הכ"מ הטעם דאם עבד דעבודתו כשרה כיון דאיבעיא ולא אפשיטא אין לו להביא מספק חולין בעזרה ואף דאיכא קרבנות דיכול להתנות בהם בנדבה כיון דאיכא חטאות ואשמות וקרבנות ציבור לא פסיקא ליה ע"ש והנה לבד שהוא דחוק הנה אף בחטאת אמאי פטור לגמרי יביא אשם תלוי כיון דהוי ספק אם נתכפר בהחטאת או לא ומ"ש מהביא חטאתו ביה"ש דאמרינן בהוריות (דף ד') דמביא אשם תלוי כיון דהוי ספק אם יצא ידי חטאתו או לא [וכן מ"ש קרבנות ציבור קשה למה לא יהיה יכול להתנות ק"צ בעולת נדבה] ונראה דהרמב"ם ז"ל פסק כהירושלמי פסחים (פ"ח ה"ב) דאמרינן שם בחטאת ואשם ספק ביום זרק ספק בלילה זרק ספק כפרה כיפר ונחלק על הש"ס דילן בהוריות דמביא אשם תלוי וכתבו שם המפרשים ז"ל דאף מותר לו לאכול בקדשים אם היה הקרבן של מחוסר כפרה ע"ש אך בתוספתא (פ"ב ה"ו) דכריתות אמרינן המביא חטאתו שחטה ספק נזרק הדם ספק לא נזרק הדם יצא אם היה מחו"כ ספק חשיכה ספק לא חשיכה ה"ז מביא חטאת העוף ספק ע"ש היינו דלענין לאכול בקדשים לא מהני מה שספק כפרה כיפר אלא מביא חטאת העוף הבאה על הספק ובעיקר זה דספק כפרה כיפר נראה הטעם משום דמספק ליכא חיוב קרבן דכל ספק קרבן הוי כמו ספק ממון דמספק ליכא חיוב וכ"כ הרמב"ם ז"ל (פ"י הל' נזירות הל"ח) במצורע ספק דמביא חטאת העוף הבאה על הספק אבל עולה לא מייתי כלל אע"ג דיכול להתנות בנדבה ועיין במל"מ שם דמספק ליכא חיוב קרבן ובחטאת ואשם איכא תרתי כפרה וחיוב קרבן לגבוה דהא חייבי קרבנות ממשכנין אותן ואם מת כשהוא חייב קרבן גובין מן הירושין אי דאורייתא מיהו היכא דליכא חיוב קרבן לגבוה אף כפרה אינו שייך דחטאת ואשם אי אפשר להביאן היכא דליכא חיוב קרבן לגבוה וזהו נמי טעמא דר"ש במעילה (דף י"ט). דס"ל בחטאת ואשם משהביאו לעזרה אינו חייב באחריות ואע"ג דאין כפרה אלא בדם משום דמהחיוב קרבן לגבוה נפטר משהביאו לעזרה ומסרו לגבוה וממילא אינו מביא קרבן אחר בשביל כפרתו דחטאת ואשם דאין באין בנדר ונדבה כל דליכא חיוב הבאת קרבן לגבוה אי אפשר להביאן כלל ור"י ס"ל דכ"כ שלא זרק הדם אף את חובתו עדיין לא פרע וא"כ ה"נ בהביא חטאתו ספק נתכפר בו ספק לא נתכפר נפטר מחובתו כמו שאר ספקי חיובי ממון דפטור מספק וא"כ אינו מביא ג"כ בשביל כפרתו ורק במחו"כ גילתה תורה חטאת העוף הבאה על הספק כדי שיטתה ולפ"ז הא דאין מקריבין חטאת ואשם מספק אין זה משום חשש חולין בעזרה אלא דפטור לגמרי וכן בכל חיובי קרבן אפילו עולות שיכול להתנות בנדבה מספק פטור להביאן וזהו טעם הרמב"ם ז"ל כאן בספק חציצה כיון דהוי ספיקא דדינא אם עבר והקריב בהן אפילו אם היו קרבנות שחייב באחריות ג"כ פטור דספק כפרה כיפר דלענין ספק חיוב אף ספיקא דדינא ג"כ פטור ואפילו אם הקריב בהן חטאת של מחו"כ אינו מביא אח"כ חטאת העוף הבאה על הספק דזה דגילתה תורה חטאת העוף הבאה על הספק הוא רק בשאר ספיקות ולא בספיקא דדינא

4. ספר שאגת אריה - סימן לו

ומ"מ מהא דזבחים ש"מ דכהנים בשעת עבודה משל ראש נמי פטירי כמו שפטר לוי וישראלים אע"ג דלא שייך בהו טעמא דחציצה וכמו שכולן פטורין מן התפלה וטעמא משום עוסק במצוה פטור מן המצוה. ואלו בסוגיא דערכין מחייב כהנים בתפילין של ראש דאין בו משום חציצה ולא פטר להו משום עוסק במצוה. ואע"ג שרש"י פירש בפ"ב דסוכה (כו, א) אהא

דתניא התם חתן והשושבינין וכל בני החופה פטורין מן התפלה ומן התפילין וחיביבין בקריאת שמע, משום ר' שילא אמרו חתן פטור שושבינין וכל בני החופה חייבין, דלית להו להני תנאי עוסק במצוה פטור מן המצוה, וא"כ י"ל דהאי תנא דמסכת ערכין הכי ס"ל. הא הוכיחו התוס' התם דליכא למאן דאמר דעוסק במצוה אינו פטור מן המצוה:
ואע"פ שהתוס' (סוכה כה, א ד"ה שלווחי) והרא"ש שם (סי' ו) פירשו הא דעוסק במצוה פטור מן המצוה הני מילי באינו יכול לקיים את שניהם אבל ביכול אינו פטור, א"כ י"ל דההיא דערכין ביכול מיירי כגון שהניח כבר תפילין קודם שהתחיל בעבודה דעל ידי זה שהתפילין עליו אינו מבטל מן העבודה, וההיא דזבחים מיירי שלא הניח עדיין ואם יתעסק בהנחת תפילין על ידי זה יתאחר מלעבוד עבודה משום הכי פטור. הרי הר"ן שם ושאר פוסקים סבירא להו דעוסק במצוה לעולם פטור מן המצוה אפילו ביכול לקיים את שניהם.
ובעל כרחך מוכרח אני לפרש לדעת הר"ן וסייעתו דהאי תנא דערכין עיקר רבותא דידיה קא משמע לן דכהנים חייבין בתפילין של ראש אע"ג דאי אפשר להם להניח את של יד משום חציצה, וקמ"ל דאין מעכבין זה את זה כדמפרש הגמרא. ומשכחת לה דחיביב בש"ר ולא פטירי משום עוסק במצוה כגון דמקריב חטאת העוף על ספק לידה או זיבה....

5. בית יוסף אורח חיים סימן כז

והריב"ש כתב בתשובה (סי' קלז) למה שאתה חושש מהנזילות אפשר לך למיעבד כרשב"א ז"ל שכתב דתפלה של ראש מותר להניחה על כובעו או על כיסוי הראש ודייק לה מדאסרו תפלה של יד משום לך לאות וכו' אלא שעדיין קשה לי דבפרק כל הצלמים (ע"ז מד.) גבי עטרת מלכם שהיה מניחה במקום תפילין מקשה נמי דהא בעי לאנוחי תפילין ואיצטריך לשנויי מקום יש בראש להניח שתי תפילין אבל ראיתי נוהגים להניח על הכובע לפי סברת הרשב"א ז"ל והר"ן כתב סברתו זאת בלי שום חולק עכ"ל ובתשובות הרשב"א (ח"ג סי' רפב) מצאתי שתירץ קושיית הריב"ש מעטרת מלכם וכתב וזה לשונו ועטרת דוד שאני דאילו לא היה שם מקום מגולה לא היה אפשר להניח תפילין על עטרה כנגד מקום שמוחו של תינוק רופס ומכל מקום לא כתב שיהא דעתו כך בבירור כמו שכתב הר"ן בשמו אלא שמתוך טענה זו בא לידי ספק זה שהרי כתב (במיוחסות לרמב"ן סי' רלג) וזה לשונו ואם על תפלה של ראש אתה אומר זו מסופקת היא בידי מכמה שנים אע"פ שלא ראיתי לאחד מן הראשונים ז"ל שנסתפק בזה אלא נראה דעת כולם שאין נותנים אותה על הבגד שבראש כדי שלא תהא חציצה בין תפלה לראש וזהו שהביאני לידי ספק זה לפי שלא אמרו אפילו בשל יד שאין נותנים אותה על [בית] יד אונקלי משום חציצה אלא משום לך לאות הא לאו הכי שרי ואילו בשל ראש לא כתיב לך לאות וכו'. ועוד מצאתי תשובה אחרת להרשב"א (ח"א סי' תכז בקצור) על ששאלוהו רצועה של יד אם יש עיכוב להניחה מבפנים על הבשר כדרך שמניחים תפלה עצמה על הבשר או שדינה כרצועות של ראש שמניחים אותם על הבגדים מבחוץ אע"פ שהתפלה עצמה מניחים על הראש ממש והשיב מנין לך שתפלה של ראש צריך להניחה על הראש ממש אני אומר שאפילו על הבגד שעל הראש ומנא לך דלא ועוד תדע לך שהרי תפלה של יד לא למדנו עליה אלא מפני שכתוב בה לך לאות ודרשינן במקום לך לאות ולא לאחרים אבל תפילין של ראש מנא לן אדרבה כתיב בהו וראו כל עמי הארץ וגו' דמינה דרשינן אלו תפילין שבראש ואי משום דכתיב בהו בין עיניך אינו אלא לסיים להם מקום וכו' ותדע לך עוד שהרי שנינו נתנה על מצחו וכו' נתנה על [בית] יד אונקלי שלו הרי זה דרך החיצונים דקיימא לן לך לאות ולא לאחרים לאות וכו' ובסוף דבריו כתב ומעתה אין לנו ראייה לרצועות של יד מרצועות של ראש מכל מקום כן נראין הדברים ומתפילין של יד עצמם הן מוכרעים שהרי הקציצה צריכה שתהיה במקום שדרכו להיות מכוסה עד שהיה רב אשי סבור שצריך להיות מכוסה לעולם דגרסינן התם רב אשי הוה יתיב קמיה דאמימר הוה ציריא בידיה וכו' ומעתה לא היו מתירין להיות הרצועה נראית מבחוץ והלא היא עוברת על היד ונכרכת באצבע אלא שלא הקפידה התורה להיות במקום לך לאות על הרצועה אלא על הקציצה **נראה לי להלכה אבל למעשה בין בשל ראש בין בשל יד רואין אנו מה שהרבים נוהגים ונהוג כן** וכמו שאמרו בירושלמי (מעשר שני פ"ה ה"ב, יבמות פ"ז ה"ג) בכיוצא בזה כל הלכה שהיא רופפת בידך ואינך יודע מה טיבה צא וראה מה ציבור נוהגים ונהוג כן עכ"ל ותשובה זו כתובה בספר ארחות חיים (הל' תפילין סי' יח). ומאחר שהרשב"א עצמו לא סמך על עצמו לענין מעשה צריך לומר שגם הר"ן לא נתכוין אלא ללמדנו דמהכא אפשר למילף שמותר ליתן דבר חוצץ בין תפילין לראשו אבל לא שיהא כן הלכה למעשה: והריב"ש נראה שלא ראה תשובת הרשב"א אלא דברי הר"ן שכתב בשמו ראה ותפס אותם כפשוטן ומכל מקום אדם שהוא עלול לנזילות ואם לא תתיר לו להניחה על הכובע לא יניחה כלל יש לסמוך על דברים הללו דמוטב שיניחה על הכובע כיון דאפשר דנפיק בהכי משיתבטל ממצות תפלה של ראש ואפשר שזה היה טעמו של הריב"ש ואע"פ שראה תשובת הרשב"א שלא כתב כן אלא להלכה ולא למעשה הורה הוא ז"ל כן למעשה מפני דמוטב שיניחה על הכובע משיתבטל מלהניח תפלה של ראש מיהו נראה לי שיכסנה כדי שלא ילמדו הרואים להניחה על הכובע בלא סיבה מספקת אח"כ מצאתי בקיצור תשובת הרשב"א (ח"ז סי' תט) בלשון הזה כתב הרשב"א דמותר להניח תפלה של ראש על גבי כובע למי שחש בראשו ויש אוסרים ומביאים ראיה מרבי יוחנן (ירושלמי ברכות פ"ב ה"ג) דלא הוה מנח תפילין בסיתוא מפני הקרירות ואי שרי לאנוחי על גב כובע למה היה נמנע עכ"ל ונראה לי לדחות ראית האוסרים דע כן לא שרי להניחם בהפסק אלא על גבי כובע דק הסמוך לראש אבל על גבי כובע גדול או על המצנפת לא משום דאי אפשר להניחה על גביהם כנגד מקום שמוחו של תינוק רופס וכמו שכתב הרשב"א עצמו גבי עטרת מלכם ורבי יוחנן כיון שהיה צריך להסיר הכובע הגדול או המצנפת כדי להניחם היה מוזיק לו הקרירות משום הכי לא הוה מנח להו בסיתוא:

6. שפת אמת על זבחים דף יט/ב

שם בגמ' מניח ידו ע"ג רגלו. אע"ג דבעלמא הנוגע בבשרו [ובפרט ברגליו] צריך ליטול ידיו [כדאי' באו"ח סי' ד'] ובודאי אין סברא לומר דאחר הקידוש נטל ידיו רק נראה כיון דדרך הכהנים לילך תמיד יחפי רגל הוה כנוגע בבשר ידו ופניו המגולה תמיד דאינו צריך נטילה. ועי' ברע"ב במשניות דכ' דמשפשי ברגליו וא"י מנ"ל הא גם הרמב"ם בה' ביא"מ לא הביא זה:

- ונראה שצ"ל ששאלת הגמרא "הכניס ידו לתוך חיקו מהו גופו מי חייץ או לא" מדובר כשלא נגע בבשרו